

האליזר

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

נושא השבוע: יום כיפורים

ד' בתשרי תשפ"ו 1594 (שנה ל')

החפטה: "שובה ישראל" (הושע יד)

פרשת וילך - שבת תשובה

"וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל" (לא, א)

"וידבר את הדברים האלה" - דיבור הוא לשון קשה, אמר להם דברי תוכחה, וגדולתו של משה רבינו שהלך אליהם וכלל עצמו עימם וכך השפיעו דבריו ועשו פירות. הגאון רבי אברהם פטאל זצ"ל שהיה חמיו של הרשל"צ עובדיה יוסף זצוק"ל, עלה לארץ בשנת תרצ"ו והשתקע בשכונת נחלאות בירושלים. מיד בהגיעו הוא השקיע את כל מרצו בחינוך הנוער וכינס את כל ילדי השכונה ללמוד בתלמוד תורה אותו ניהל, מלבד שיעורי תורה שהיה מוסר בבתי הכנסת השונים בשבתות ובימות החול. בסמוך לבית הכנסת גר יהודי שאינו שומר תורה ומצוות להכעיס, שהיה עומד ומעשן בשבת ברחובה של ירושלים, כשראה שהרב הולך לדרשה, הוא התקרב לעברו ונשף בפניו את עשן הסיגריה. מלוויו של הרב רצו לגעור בו אך הרב אמר לו בנועם: "הקב"ה יחזיר אותך ואותך בתשובה שלמה", הדבר חזר ונשנה בכל שבת והרב היה חוזר בנועם על אותו משפט. בשבת אחת לאחר הדרשה כשרצה הרב לשוב לביתו הוא נתקל באותו אדם שעמד ברחבת בית הכנסת, אולם התעלם ממנו והלך לביתו והנה הלה פוסע אחריהם. הרב נכנס לביתו עם מלוויו והאיש רצה להיכנס אף הוא. הוא פנה לרב: "כבוד הרב מכיר אותי?", שאלו הרב: "מה רצונך?", "כבוד הרב, באתי לבשר לך כי מתחרט אני על מעשי וחזרתי בתשובה בזכותך! אותה תשובה שאמרת לי בהבלגה ובאהבה 'שה' יחזיר אותך ואותי בתשובה, חלחלה בנפשי, אמרתי לעצמי: אתה מתגרה בו, והוא לא זו בלבד שאינו משיב מלחמה, אלא כולל את עצמו ואותך יחד, הוא אח וחבר, כדאי להסתפח אליו והנה אני כאן, רבי הורני דרך תשובה". (מעין השבוע)

מעשה שהיה

"למחול ולסלוח" (מפי חני ליפשיץ שליחת חב"ד בהודו)

שירה שנאה אותי מהרגע הראשון בו עליתי על ההסעה. הייתי תלמידה חדשה בכיתה ז', עד אז למדתי בבית יעקב בעיר מגורי, וכעת עברתי ללמוד בבית ספר חב"ד בעיר הסמוכה. "אתי החדשה" הפטירה שירה מהשנייה הראשונה בה עליתי על מדרגות האוטובוס. "שלא תחשוב לרגע להרים ת'אף שלה. חושבת ת'צמה שאם היא חדשה פה יהיו לה זכויות בכיתה שלנו. שלא תחלום על זה אפילו, הסנובית הזאת. אני ימרר לה את החיים!", היא הצהירה לפני כולן. ככה זה התחיל וזה אף פעם לא נגמר. אף אחת לא הבינה מה היא רוצה ממני. לא המורות, וגם לא שאר הבנות, שקיבלו אותי יפה. שירה לא התעייפה מלהציק לי בכל דרך אפשרית: כינתה אותי בשמות, סיפרה עלי סיפורים שלא היו ולא נבראו, העלילה עלי עלילות וניסתה לסכסך ביני לבין החברות. היום - אני מבינה שמדובר בקנאה, שהיא חששה שאתפוס את המקום או המעמד שלה בכיתה. אבל אז - זה היה בלתי נסבל, היא פשוט לא נתנה לי צ'אנס. הייתי אז ילדה צעירה שחשה מה היא שנאת חנם אמיתית! מהתחלה הבנתי שאין לי מה להילחם איתה. למזלי ידעתי להתעלם ממנה ולרכוש

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 6:25-6:33 * סוף זמן ק"ש 8:56-8:54

7:44	יציאת שבת	7:02	יציאת שבת	6:13	כניסת שבת
7:37	יציאת ר"ת	6:56	צאת הצום	6:06	תחילת הצום

לעצמי חברות טובות, אבל היא לא התעייפה מלהציק לי בכל רגע נתון!

* * *

"יש בחורה ישראלית בגסט האוס שלנו שלא יוצאת מהחדר. היא סובלת מהתקפי חרדה מהרגע שהיא

יצאה מהארץ", אמרו לי כמה חבר'ה. מישו מבניהם שמכירה אותה מהבית וסיפרה לי שמיטל תמיד היתה רגישה מאוד. בחורה קצת אחרת, עם הרבה חרדות, אבל עכשיו המצב ממש קשה ואני כמובן הלכתי אליה.

כשנכנסתי אל החדר הקטן שלה, הלם בי ריח דחוס של זיעה ואבק.

פתחתי את החלון כדי לאוורר את החדר, מיטל שכבה על המיטה כשפניה

כלפי מטה. ליטפתי לה בעדינות את התלולים והיא התחילה לבכות, כל הגוף שלה רעד מבכי.

היא סיפרה לי כמה רצתה את הטיול הזה, כמה חלמה להוכיח לכולם שהיא כן מסוגלת להתמודד ולהילחם בכל השדים שיש לה בראש. שהנה, היא יכולה להיות כמו כולם! ומה היא תעשה עכשיו?

היא לא היתה מסוגלת להתמודד עם החרדות שלה ועם התחושה שבכל רגע יכול לקרות אסון. מהרגע שהיא נחתה בנפאל - היא שוב מדמינת את הדברים הכי רעים בעולם.

"חני, אני פוחדת, כל כך!", היא זעקה אל הכרית. הלב שלי יצא אליה. הבטחתי לעזור לה, ולצעוד איתה צעד אחר צעד. ואז היא התהפכה עם הפנים אלי, כשפתאום היכה בי: זאת שירה!!! כלומר, זו לא

יכולה להיות היא, אבל הבחורה במיטה דומה לה שתי טיפות מים. ממש העתק הדבק. מה קורה פה?? בגרון יבש שאלתי אותה אם היא הבת של... והיא סיפרה לי בהתלהבות שכן, זו אמא שלה. היא לא

דתיה, אבל היא באמת למדה פעם בבית ספר של חב'ד. "לכי תדעי", היא אמרה לי לפני שיצאתי לטיול הגדול, "אולי עוד תמצאי בבתי חב'ד חברות שלמדו איתי". קפצתי את ידי לאגרופ.

אם רק היתה יודעת... מיטל נשארה איתנו עוד חודשיים, נפשה נקשרה בנפשי והילדים שלי היו "הדבר הכי טוב שקרה לה", ככה היא סיפרה לכולם.

היו לה אותו הקול של שירה ואותן הפנים, אפילו חיתוך הדיבור שלה היה אותו הדבר.

הרגשתי שאני חוזרת להיות בבת אחת הילדה הקטנה מכיתה ז'. הלוואי ויכולתי לספר לכם שהיה לי קל לעזור לה ושהצלחתי לשכוח הכל ולהתגבר על העבר...זה היה ניסיון קשה! הייתי צריכה להזכיר לעצמי

כל הזמן שהיא לא אשמה! שאני צריכה לדאוג לה בדיוק כמו לכל מי שנמצא אצלי בבית, למרות הכל והברק שב לעיניה. אני לא בטוחה ששירה הבינה שהבת שלה נמצאת אצלי, אבל אני מאמינה שכן.

היא מצידה לא ניסתה ליצור איתי קשר בכל הזמן הזה, יתכן שהבושה השתלטה עליה.

הלכות ערב יום כיפור

א. אין אומרים וידוי ונפילת אפיים בתפילת שחרית ובתפילת מנחה בערב יו"כ (ש"ע סי' תכ"ד ס"ב) אבל בסליחות שבאשמורת הבוקר אומרים וידוי ונפילת אפיים אפילו לאחר עלות השחר (קודם

נץ החמה!) (תורת מועדים סי' י ס"א, ילקו"י ח"ה עמ' כ"א) וכן "אבינו מלכנו" (ס).
ב. מצוה להרבות בערב יו"כ באכילה ושתייה (ש"ע סי' תכ"ד ס"א) [וימעט בלימוד לצורך זה (משנ"ב/א)] ולכתחילה צריך לקבוע לפחות סעודה אחת על פת (חז"ע עמ' ר"ה) [בין גברים, בין נשים, וגם מי

שאינו מתכוון לצום בגלל חולי וכדו'] (ש"ע יצ"א ח"א סי' לז) ומומלץ לאכול מאכלים קלים (ש"ע סי' תרכ).
ג. המצטער הרבה מהתענית רשאי ליטול קודם הצום כדור הנקרא "קלי צום" כדי שלא ירגיש כ"כ בצער הנגרים ע"י התענית (חז"ע ימים נוראים עמ' רנ).

ד. מנהג יפה לטבול בערב יו"כ במקווה טהרה (ש"ע סי' תרו ס"ד) וטוב קודם תפילת מנחה (משנ"ב ס"ק יח) וטוב לא לפני שעה קודם חצות יום [חצות יום 12:30] (כה"ח ס"ק נג), ואם אינו יכול ישפוך על גופו

12.5 ליטר מים אפשר במים חמים ע"י מקלחת (סי' תקפ"א ס"ק פה, ילקו"י ימים נוראים עמ' קפח ס"ב).
ה. סעודה מפסקת אוכלים חגיגי וצריך לסיים לאכול ולשתות לכל המאוחר עד זמן הדלקת נרות, ויצחצח שיניו פן יבלע משהו משאריות המזון בצום (פעולת לדיק לחיים פ"ג).

ו. האשה תברך על הנרות: "להדליק נר של יום הכפורים" (ש"ע והרמ"א סי' תרי ס"ב ומשנ"ב ס"ק ז) ובסיום ההדלקה תברך ברכת "שהחיינו" (מאחר שברגע שתברך "שהחיינו" כבר יחול עליה חובת היום ויהיה

אסור לה להדליק) ויכולות שלא לברך "שהחיינו" ולצאת ידי חובה במה שתשמענה בביה"כ לאחר "כל נדר", וצריכה לזכור לחלוץ את נעלי העור מרגליה קודם ההדלקה. (תורת מועדים סי' י, ב"ח ס"ט).

יש להדליק נר נשמה [של 26 שעות] בערב יום הכיפורים כדי שבמוצאי יוה"כ יוכלו להבדיל עליו.

ז. נוהגים לעשות "כפרות" בערב י"כ, יש שעושים ע"י תרנגול לכל אחד מבני הבית ושוחטים אותו לכפרה (ש"ת יח"ד ח"צ ס"י ע"א) ואפשר לקיים מנהג כפרות גם בכסף (שיסובבו המעות מעל ראשם) (מועדים כהלכה ס"י ז ס"י) ואת הכסף לפדיון כפרות (או מעות פדיון התרנגול השחוט) נותנים אח"כ לעניים. (ש"ע ס"י תרה מהרמ"א) אי אפשר לשלם מכספי מעשר עבור הכפרות (משנ"צ ס"י תרה ס"ק ו, כה"ח ס"ק כח).

ח. עבירות שבין אדם לחברו אין יו"כ מכפר עד שיפייס את חברו, ותחילה ישיב לו את ההונאה, הגזל או הריבית שלקח ממנו שלא כדין (ש"ע ס"י תרו).

והוא הדין הבעל ואשתו יבקשו סליחה אחד מהשני, והבנים והבנות ינשקו ידי אביהם ואימם ויבקשו מחילה, ואם אינם עושים כן גדול חטאם, מ"מ גם בן טיפש שאינו עושה כן, ימחלו לו הוריו בפה מלא. (בא"ח ס"י ה-ו). * על הטלית אפשר לברך עד השקיעה (6:26).

ט. יש להיזהר להכין נרות שיהיו מסוגלים לדלוק עד שחוזרים מביתה"כ בלילה, במידה ואף אחד מבני הבית לא נשאר בבית עד הלילה (משנ"צ ס"י רסג ס"ק ג). [שידלקו לפחות עד 21:00 לערך].

הלכות יום הכיפורים

א. יום הכיפורים אסור בעשיית מלאכה ואסור באכילה, שתיה, רחיצה, סיכה, בנעילת נעלי עור ואיטיות (ש"ע אור"ח ס"י תרי"א ס"א-ב) וצריך לנהוג הרחקות כמו בזמן שהיא לא טהורה] (ש"ע ס"י תרטו ס"א).

ב. קטן בגיל 13 וקטנה בגיל 12 חייבים לצום (ש"ע ס"י תרטו ס"ב), ואפילו שהם חלשים (אא"כ הרופא קבע שיש חשש סכנה בכך) וקטן מגיל 12 או קטנה מגיל 11 יתענו עד חצות יום ולא יותר, או כפי כוחם (חזו"ע עמ' שט). וקטנים מגיל 9-10 יתענו תענית מס' שעות כפי כוחם, ואם הם פחות מגיל 9 לא יתענו כלל אפילו למספר שעות ואם רוצים יש למחות בידם (ש"ע ס"ב).

ג. אסור לרחוץ במים ביום הכיפורים בין בחמים בין בצונן ואפילו להושיט אצבעו למים אסור (ש"ע אור"ח ס"י תרי"ג ס"א), כשזה לתענוג, אבל אם היו ידיו או מקום אחר מלוכלך מותר לרחצם ולהסיר הלכלוך (ס"ב). ובשחרית לא ירחץ פניו במים אלא רק את עינו כדי להסיר לפלוג שבעין (תורת מועדים ס"י יג ס"ד). תינוק "שלכלך" מותר לרחצו (חזו"ע עמ' שמה ס"ק מב).

ד. בנטילת ידיים של שחרית וכן היוצא מבית הכסא נוטל עד סוף קשרי אצבעותיו (ש"ע ס"ב) אבל כהן העולה לדוכן לברכת כוהנים נוטל ידיו עד סוף הפרק כרגיל (משנ"צ ס"ק ז).

ה. אף שיום הכיפורים אסור בנעילת נעלי עור, יש לברך ברכת "שעשה לי כל צרכי" בשם ומלכות, וכן המנהג (הלכות עולם ח"א עמ' נג).

ו. מצוה לחנך גם את הקטנים באיסור נעילת נעלי עור ביו"כ (תורת מועדים ס"י יג ס"י) וקטן לפני גיל חינוך (5-6) מותר לנעול לו נעלי עור אך טוב שינעלו לו נעלי גומי או בד (חזו"ע עמ' שמה).

ז. ראוי שכל גבאי יכריז בבית"כ לפני כל נדרי שמי שבא לבית"כ בנעלי עור שיסירם (מחמת שלא ידע שזה אסור) מרגליו ודברי חכמים בנחת נשמעים. (ילקו"י ח"ה עמ' ז ס"ז).

ח. היולדת בתוך 30 יום ללידה וכן חולה אף שאין בו סכנה מותרים בנעלי עור (ש"ע ס"י תרי"ד ס"ג) כשאין באפשרותם להשיג נעלי גומי (חזו"ע עמ' שט) וכל אדם מותר בנעלי עור במקום צורך גדול (עיין ש"ע ס"ד חזו"ע ס"ב). [כגון: כשיש סכנת עקרים ועוד].

ט. מותר לשאוף טבק הרחה ביום הכיפורים [אך אין מברכים על ריחו] (חזו"ע נכוח עמ' של"א). וכן מותר להריח בשמים ואדרבא מצוה לברך על ריח טוב של מיני בשמים כדי להשלים מאה ברכות, ויכול לברך עליהם כמה פעמים ביום לאחר שיהיה היסח דעת בין פעם לפעם (חזו"ע עמ' רפג).

י. מי ששכח וברך על איזה מאכל או משקה ביו"כ לא יטעם ממנו אפילו מעט אלא יאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (ש"ת יב"א ח"י ס"י מ"א).

יא. יש להתפלל את תפילות יום הכיפורים בבכייה, בדמעות ובהכנעה יתירה ואם אינו יכול לבכות, יתפלל לפחות בקול בכו (בא"ח ס"י יח).

יב. בליל וביום כיפור נכון שיקבע זמן ללימוד תורה [בגמרא או הלכה] בזמן ההפסקות. ואמרו הקדמונים שיפה שעה אחת של תורה ביום הכיפורים ממה שילמד בשעה אחת בשאר הימים (ילקו"י ימים נוראים ס"י תרי"ט ס"ל).

יג. בכל וידוי חייבים לעמוד (ש"ע ס"י תר"ז ס"י"ג משנ"צ ס"ק ו) ולתחילה יעמוד כפוף. ואסור להיתמך באיזה דבר [באופן שאם יינטל אותו דבר ייפול] אך לזקן או חולה מותר. (כה"ח ס"ק כג) יכה באגרופו בנחת כנגד ליבו [4 אצבעות למטה חזה שמאל] (חזו"ע עמ' י) על כל מילת וידוי ויכוין על מה שאומר.

יד. לכתחילה יזדרזו להתחיל תפילת מוסף קודם חצות יום (12:30), מ"מ בדיעבד אפילו הגיע זמן מנחה גדולה יש להקדים מוסף לתפילת מנחה (כה"ח ס"י תרכ"ב ס"ק ת, חזו"ע עמ' שמו-שמו, עיין ש"ע ס"ב).

טו. בשעה שנופלים על הארץ ב"והכנהים והעם" צריך לשים איזה הפסק בינו לבין הקרקע (וכל אחד

ידאג לעצמו למגבת וכיוצ"ב). (ש"ע סי' תרכ"ז, כה"ח כט).

טז. במוצאי יו"כ טוב שיסיר את הטלית הגדולה מעליו לפני ערבית (הלכה כזורה סי' יח ס"ז כה"ח קס ס"ק

טו) אין לתקוע בשופר אלא אחר צאת הצום [שיש שומעים את התקיעה הולכים לאכול] (חז"ע)

יז. אין לאכול במוצאי הצום לפני הבדלה אבל מי שצמא מותר לו לשותות מים [בצאת הצום] אפילו לא התפלל עדיין ערבית (חז"ע עמ' קפ).

יח. במוצאי יוה"כ מבדילים על הכוס ואין מברכים על בשמים (ש"ע סי' תרכ"ז ס"ג).

יט. אם אינו מוצא נר ששבת [שהיה דלוק מערב יו"כ עד מוצאי כיפור] לברכת "בורא מאורי

האש" אינו יכול לברך על נר שהודלק במוצאי יו"כ (ש"ע סי' תרכ"ז ס"ה, חז"ע עמ' קפד).

כ. ראוי לכל אדם בריא להיזהר שלא לאכול במוצאי יו"כ עד זמן "רבינו תם" (ק. ילקו"י סי' תרכ"ז ס"ה).

דין חולה ביום הכיפורים

הקדמה: החולים יפנו מבעוד מועד למוקדים הטלפונים של "רב עם רופא" להתייעץ אם חייבים לצום.

א. מעוברות ומניקות צמות ביוה"כ (ש"ע סי' תרי"ז ס"א) מ"מ מעוברת שהריחה ריח מאכל ומתאוה לאוכלו, לוחשים באוזנה שהיום כיפורים ואם נתקררה דעתה בזה מוטב, ואם לא מאכילים אותה "שיעורין" (כמבואר בסעיף ח) עד שתתישב דעתה ותמשיך לצום (ש"ע סי' תרי"ז ס"ק ז).

ב. מעוברת שהרופא אומר שאם תצום יש חשש סכנת הפלה תאכל "לשעורין" [סעיף ח]. ומנקה שהתינוק חולה והרופא אומר שאם תתענה ביוה"כ יכולה לגרום לחשש סכנה לתינוק מאחר שלא יהיה לה מה להניק [אפילו שיש תחליף מטרנה], לא תתענה ותאכל לשעורין (חז"ע עמ' קפז).

ג. יולדת (או המפלת ב"מ) משעה שהחלו סימני הלידה (משנ"ב סי' תרי"ז ס"ק ט) ועד שלשה ימים מהלידה [72 שעות!] פטורה מלהתענות (ש"ע סי' תרי"ז ס"ד) ואפילו אומרת שיכולה להתענות אין שומעים לה, וצריכה לאכול ביוה"כ (משנ"ב ס"ק י). ואינה רשאית להחמיר על עצמה (ולקו"י סי' תרי"ז ס"ז) מכל מקום מאכילים אותה "שיעורין" (כמבואר בסעיף ח) (ש"ע יד"ח סי' עמ' ריא, ש"ת אור לזו"ח עמ' קח, כה"ח ס"ק יט).

ד. יולדת מסוף היום השלישי [מסוף 72 שעות] ועד היום השביעי [ועד סוף 148 שעות מהלידה] אם אמרה צריכה אני לאכול מאכילים אותה (ש"ע קס ס"ד) אע"פ שהרופא אומר שאינה צריכה, ואם אמרה איני צריכה אין מאכילים אותה ביוה"כ (משנ"ב ס"ק יא).

ה. חולה שהרופא קובע שיש חשש סכנה אם יתענה פטור מלצום ואפילו אם אין סכנה מידית, ואפילו כשיש ספק סכנה. ואם הרופא אומר שצריך לאכול והחולה אומר שאינו צריך שומעים לרופא, וכן אם הרופא אומר שהחולה יכול להתענות והחולה אומר שאינו יכול שומעים לחולה אפילו נגד מאה רופאים (ש"ע סי' תרי"ז ס"א).

ו. חולה שאוכל פת מפני פיקוח נפש ייטול ידיו תחילה את כל כף היד כרגיל ומברך על "נטילת ידיים" (חז"ע עמ' קח) [ואם אוכל "לשעורין" היינו כל 10 דקות 30 גר' אפילו אז נוטל ידיו בלי לברך].

ז. זקן מופלג שתש כוחו מחמת התענית דינו כחולה שיש בו סכנה ואפילו אין לו חולי פנימי צריך לאכול ביום הכיפורים (תורת מועדים סי' יד ס"ט-כ).

ח. כל אלו (כגון: חולה שיש בו סכנה, יולדת וכיו"ב) שהותר להם לאכול, יאכלו וישתו "לשיעורין" (ש"ע סי' תרי"ז ס"ז-ח) דהיינו 30 גר' אכילה כל 10 דקות, ו-40 גר' שתיה [וזוה באדם בננוי אבל באדם גדול או קטן השיעור המותר כמלוא לוגמיו שהוא שיעור שתיה כדי שיסלקו לצד אחד של פיו ויראה כמלא לוגמיו] (חז"ע עמ' קצו וש"ע סי' תרי"ז ס"ט) כל 5 דקות (תורת מועדים סי' יח-יט) וטוב כל 9 דקות (חז"ע עמ' קצו) אלא אם כן הרופא קבע שצריכים לאכול הרבה בבת אחת (ס"ד).

ט. אם שכח לשקול את מידות השיעור הנ"ל לפני יוה"כ מותר לשקול את המאכלים והשתייה ביום הכיפורים (במשקל מכני, ולא במשקל המופעל באמצעות חשמל או בטריה) (קס סי' יז).

י. האוכלים [ילדים או חולים] ביום הכיפורים, יאמרו "יעלה ויבא" בברכת המזון (ש"ע סי' תרי"ז ס"י כה"ח ס"ק סא). ואם שכחו אינם חוזרים, ואינם צריכים לעשות קידוש (חז"ע עמ' קח).

יא. חולה שאין בו סכנה (כגון: חולה שנפל למשכב) הצריך לבלוע גלולות ותרופות ביוה"כ, אם טעמם מר ביותר ואינן ראויות לאכילה רשאי לבלועם בלי מים, ואם התרופות ראויות לאכילה יעטוף אותן בנייר דק, ויבלעם עם הנייר [בלי מים] ואם קיימת אפשרות להחליף את התרופות בפתילות שאין משתמשים בהם דרך הפה עדיף לעשות כן (תורת המועדים סי' יד ס"כא).

קו פתוח לשאלות בענייני הצום ביום ראשון ו' בתשרי מ- 16:00-19:00 וביום שני ז בתשרי

מ- 10:00-13:00 בבוקר עם הרב הגאב"ד אלחנן פרץ שליט"א בשיתוף רופא מומחה

בטל: 050-4109220, 052-7648638, 050-4122013

אי"ה יתקיים כנס תשובה באשדוד ביום שלישי ח' בתשרי ב- 8:00 בערב עם הרב אייל עמרמי, הרב שלמה לוונשטיין ועוד ואח"כ סליחות (בחצות) בבי"כ החיד"א רח" יצחק הנשיא 22 אזור ג'

לקראת זוג סוכות

הלכות בניית סוכה

- א.** המהדרין מתחילים בעשיית הסוכה במוצאי יום הכיפורים (ש"ע סי' תרכ"ד ס"ה בהרמ"א).
ב. הסוכה צריכה להיעשות לכל הפחות משלוש דפנות וסכך (ש"ע סי' תרל) וגודלה המינימלי $7 \times 7 \times 10$ טפחים (ס"ס תרל"ד סעי' א') [גובה*אורך*רוחב] (מעיקר הדין $56 \times 56 \times 80$ ס"מ וראוי $57 \times 57 \times 100$ ס"מ וממדי חסידות טוב $70 \times 70 \times 100$ ס"מ) (חז"ע עמ' ט-י).

פסול-דופן
מתנדנדת

פסול-דופן מתנדנדת

כשר-בגלל הקרשים

פסול-חוטאים
רופפים וסדין
מתנדנד

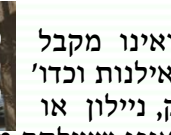
- ג.** כותלי הסוכה ומחיצותיה אפשר לעשותם מכל דבר העומד בפני רוח למעט סדינים שאינם כשרים לדפנות שהרי רוח מצויה מנדנדת אותם (ש"ע סי' תרל"ד י) לכן כדי לפתור זאת מניחים קרשים במאוזן לאורך הדופן עד גובה של מטר כשאין מרחק בין קרש לקרש 24 ס"מ ואז אפשר לשים סדין באופן שרוצים וכך יש לעשות לשלוש דפנות לפחות (ולקו"י ח"ה עמ' קיט, ש"ע ס"ס).

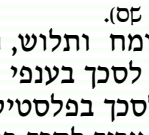
פסול-גג פלסטיק

פסול-חממה
מרוכה
מצילתה

פסול-חממה
מרוכה
מצילתה

פסול-חממה
מרוכה
מצילתה

- ד.** סכך הסוכה צריך שיהיה מן הצומח ותלוש, ואינו מקבל טומאה, (ש"ע סי' תרכ"ט ס"א). ולכן יש לסכך בענפי אילנות וכדו' או ב"סכך לנצח" (חז"ע עמ' כג) אין לסכך בפלסטיק, ניילון או נייר קרטון (ק. ילקו"י סי' תרל"ד ס"ד-טז).

- ה.** לכתחילה טוב לחוש ולהיזהר שלא לסמוך את הסכך על דבר שמקבל טומאה כגון: על צינורות ברזל או רשת ברזל, ואם העמיד בכל זאת מותר בדיעבד לברך עליה (חז"ע עמ' מד ס"בג). לכן טוב שייתן על צינורות ברזל קורות עץ ועליהם יניח את הסכך (חז"ע ס"ס).

- ו.** לכתחילה טוב לחוש ולהיזהר שלא לחבר את הסכך לדופן ע"י מסמרים, חוטי ברזל [כוון שמקבל טומאה] ואם חיבר מותר בדיעבד. ומותר לברך על סוכה כזו והטוב ביותר לחבר את הסכך לדפנות עם חוטים צמחיים מיוחדים [הנמכרים בחנויות לחומרי בניין] (חז"ע עמ' מד, כה). ומותר לחבר על ידי אזיקונים או חוט מניילון אע"פ שמקבלים טומאה מדברנו (ילקו"י סוכות סי' תרכ"ט ס"ה).

- * אפשר ל"החזיק" את הסכך לגג הסוכה ע"י שייתן על הסכך קורות עץ ואת קורות אלו יכול לחבר עם כל דבר שמקבל טומאה כגון: חוטי ברזל, מסמרים וכו' (ע"פ ש"ע סי' תרכ"ט ס"ה, משנ"ב ס"ק כו).**

- ז.** מותר לקצוץ ענפים של עצי פרי כדי לסכך בהם את הסוכה ועדיף יותר שגוי יקצוץ את הענפים לבדו, ואם יש לו אילנות סרק עדיף יותר לקצוץ מהם ואז אפשר ע"י ישראל (חז"ע עמ' ס"א).

- ח.** הקוצצים לסיכוך הסוכה מאילנות השייכים לרשות עירונית המקפידה הרי זה מקיים מצוה הבאה בעבירה ואסור לברך ברכת "לישב בסוכה" משום גזל, והוא הדין הגזול עצים וקרשים, כגון: מאתרי בניה ובנה בהם סוכה (ש"ע יח"ד ח"ה סי' מו) [העיריה חותכת עצים לסכך ומחלקת בחינם].

- אסור לבנות את הסוכה בשעות הצהריים [14:00-16:00] או בשעות המאוחרות של הערב [אחרי 23:00] באופן שמקימים רעש בדפיקות פטיש, קדיחות וגרירות וכו' שבנית סוכה כזו "הוי מצוה הבאה בעבירה".

- ט.** מותר לבנות את הסוכה ע"י כל אחד אפילו גוי, אבל לגבי נתינת הסכך על הדפנות מותר לכתחילה אפילו ע"י אשה או קטן (ש"ע סי' תרל"ד ס"א ילקו"י סי' תרל"ד ס"ב) אבל ע"י גוי אין לעשות כן ובדיעבד אם עשה כן הסוכה כשרה (ילקו"י ס"ס).

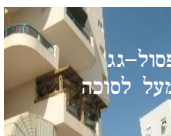
- י.** אין לסכך את הסוכה קודם שיעשה את הדפנות כשרות כדת וכדין (ש"ע סי' תרל"ד סעי' טז משנ"ב ס"ס). מכל מקום בדיעבד אם עשה את הסכך לפני הדפנות הסוכה כשרה (הליכות עולם ח"ב עמ' רכו) ומברכים עליה "לישב בסוכה" (חז"ע עמ' לח) והמחמיר להרים ולשים שוב את הסכך תבוא עליו ברכה (ילקו"י ח"ה עמ' קל"ז ס"ד).

פסול-עץ מעל לסוכה

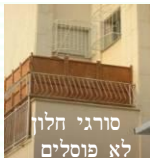

פסול-גג מעל לסוכה

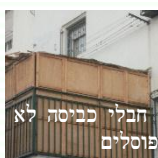

פסול-גג מעל לסוכה

- יא.** יש לבנות את הסוכה תחת כיפת השמים [מקום פתוח שלא יהיה מעל הסוכה בית, גג או אילן] ולכן אין לעשות את הסוכה במרפסת שעל גבה מרפסת, (ש"ע סי' תרכ"ט סעי' א').

סודרי חלון
לא פוסלים

חבלי כביסה לא
פוסלים

- יב.** מותר להקים סוכה תחת חוטי טלפון וחשמל או חוטי כביסה (ק. ילקו"י סי' תרל"ד ס"ב) ואף אם תלויים בגדים על חוטי הכביסה אין הסוכה נפסלת (חז"ע עמ' ס"ס ל"ז). וכן מותר להקים סוכה תחת

חלון מסורג עם "בטן" (עמק המשפט ח"ג סי' ז).

מזגן מעל

יג. בכל מקום שיש בגג הסוכה סכך פסול [או שיש קירוי פסול מעל סכך כשר כגון: מזגן] בשיעור של 4 על 4 טפחים (32×32 ס"מ) בין באמצע הסוכה ובין בצידה אין לאכול ולישון תחת אותו מקום (משנ"צ סי' תרל"ג ס"ק טז) ולכתחילה יש להחמיר שלא לאכול ולישון אם שיעורו מ-3 טפחים ומעלה (24×24 ס"מ) (ס"ק ג חז"ע סו).

יד. ☒ אם יש סכך פסול ברוחב 4 טפחים (32 ס"מ) לאורך כל הסוכה (ש"ע סי' תרל"ג ס"א).

אם זה באמצע הסוכה – פוסל את הסוכה (ש"ע ס"ק) [שיוצר כאן 2 סוכות וצריך לבדוק כל חלק אם יש בו שיעור סוכה ומקיים תנאי סוכה שאל"כ אותו חלק פסול] (משנ"צ ס"ק ז).

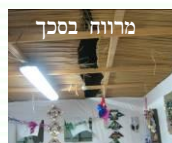

כשר-ראין לשבת

מכתחית לשבת עם הגג

אם זה בצד הסוכה – אזי אפילו אם הסכך הפסול הוא עד 4 אמות (192 ס"מ) (ש"ע ס"ק) אינו פוסל את הסוכה, ומחשיבים את הדופן (בצד הסכך הפסול) כאילו מגיעה עד הסכך הכשר, מ"מ אין לשבת תחת הסכך הפסול [דין דופן עקומה הוא דווקא כשהדופן מגיעה עד גג הסוכה, שאל"כ אין היתר של דופן עקומה ודופן זאת לא נחשבת לסוכה ואז צריך לראות אם בלי דופן זו יש מספיק דפנות לסוכה להיתר] [כל ההיתר שבלי הקטע הפסול יישאר לנו גודל סוכה מינימלי הלכתין (חז"ע עמ' סו).

☒ אם יש סכך פסול ברוחב פחות מ-4 טפחים לאורך כל הסוכה אין זה פוסל את הסוכה, מ"מ מותר לאכול או לישון תחתיו רק אם הוא פחות מ-3 טפחים (ס"ק).

מרווח בסכך

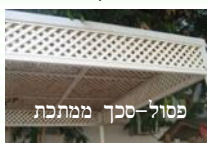
טו. אם יש מרווח בסכך הסוכה בין באמצע בין בצד לאורך כל הסוכה:

☒ אם הוא פחות מ-3 טפחים (24 ס"מ) – כשר, אבל אין לאכול או לישון תחתיו [אבל סתם חורים בסוכה מותר לשבת או לאכול תחתיהם].

☒ אם הוא מ-3 טפחים (24 ס"מ) ומעלה – פוסל את הסוכה ויוצר כאן 2 סוכות משני צידי המרווח וצריך לבדוק אם יש בכל חלק שיעור סוכה (ש"ע סי' תרל"ג ס"א חז"ע עמ' סו).

פסול-סכך ממתכת

פסול-סכך ממתכת

כשר בדיעבד

כשר וישים סכך על גג

הפרגולה

אם הפרגולה עשויה מאלומיניום [היינו פרופלי הצללה] פסולה מלשמש לסוכה (ש"ע סי' תרכ"ט ס"א).

אם היא עשויה מעץ ופרופלי ההצללה עשויים כעין

רשת - פסולה לשמש לסוכה (וכדי נסר רחב 4 טפחים ש"ע סי' תרכ"ט ס"א ומג"א סי' תרכ"ט ס"א ו)

[במקרה כזה צריך לפרק את "הרשתות" להגביהם ולהרכיבם שוב וההיתר אינו לכתחילה] (ש"ע סי' תרל"ג ס"ק כה, כה"ח ס"ק לו, ק"לקו"י ס"ק).

ואם פרופלי ההצללה עשויים כעין נסרים ארוכים

הנמצאים במרווחים גדולים באופן שחמתה מרובה מצילתה, יניח סכך כשר

עליהם והפרגולה כשרה. אם הנסרים ארוכים ונמצאים במרווחים קטנים (כ-2 ס"מ)

אזי תלוי, אם גג הפרגולה כולו בשיפוע והנסרים מחוברים ע"י מסמרים - הסוכה

כשרה בדיעבד (כסכך מוחזק ע"י מסמרים עיין חז"ע עמ' מז-ראה הלכה ו'). אך אם גג

הפרגולה ישר [אע"פ שכל נסר עומד בשיפוע] – הפרגולה כשרה לשמש לסוכה

(תחומין תשנ"ט סי' יט, קובץ זכרון רחמים עמ' ס שהרי כל נסר מסוגל לעמוד בגג גם ללא המסמר המחבר אותו וכן אין המסמרים משווים לגג דין מנזה קבוע. חז"ע עמ' לו, סי' הסוכה השלם עמ' שלח).

אע"פ שקרשי הצללה שמשמשים לסכך צבועים בצבע לנאותו הם אינם פוסלים (חז"ע סוכות עמ' זכ).

כל הפרגולות שהכשרנו הם בתנאי שישים 3 דפנות שלמות (אע"פ שהדפנות רציפות לריכות להיות קודמות לסכך כמבואר בש"ע סי' תרל"ג בהרמ"א מאחר ויש כאן קורות רחבות כמסגרת לסכך ברוחב טפח זה נחשב כאילו הדפנות קדמו לסכך כמבואר במשנ"צ ס"ק יא). ואם זו סוכה ישנה [לפני 30 יום] צריך לחדש בה בסכך או בדפנות (ש"ע סי' תרל"ג ס"א) [עשיית דופן מתוך 3 שחייבים נחשב חידוש ובסכך ע"י שיפרק "לייסט" אחד ויחברו שוב] (ד"ע, ע"פ ובחז"ע להלן) ובדיעבד שלא חידש כלום בכל זאת הסוכה כשרה (חז"ע עמ' סב, משנ"צ ס"ק ד).

כל הפרגולות שהכשרנו כמות שהם ללא תוספת סכך דווקא כשנעשו לצל (ש"ע סי' תרל"ג ס"א) אבל אם נעשו לצניעות פסולות (משנ"צ ס"ק א) וכדי להכשירם צריך להוציא הנסרים שבגג ולחברם שוב.

טז. מצוה לנאות (לקשט) את הסוכה שנאמר "זה אלי ואנוהו" (מסכת שבת קל"ג ע"ב).

יז. מותר לתלות תמונות של רבנים לנוי בסוכה (חז"ע עמ' עז). ולכתחילה אסור לכתוב פסוקים על נייר וכד' כגון "בסוכות תשבו שבעת ימים" כדי לקשט את הסוכה, ואם כבר נכתב

או נדפס בדפוס, מותר לקנותו ולקשט בו את הסוכה (ס"ק עמ' זכ ס"ח).

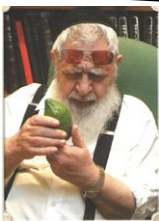
יח. כשתולים קישוט בתקרה, יש להשתדל שהקישוט לא ירד למרחק 32 ס"מ מהסכך (ואם יורד

למרחק 32 ס"מ וגם יש בו אורך ורוחב 32 ס"מ אז לכל הדעות אסור כבר לשבת תחתיו). (ש"ע סי'

תרכ"ז ס"ד והרמ"א ומשנ"צ ס"ק טו), ומותר לתלות פירות שביעית לנוי בסוכה (ש"ת ילקו"י מועדים סי' כ).

יט. פירות שתלו אותם בסוכה לנוי אסור ליהנות מהם עד מוצאי שמחת תורה אפילו נפלו מהסוכה (שו"ע סי' תרל"ח ס"ב). ולכן טוב להתנות בערב החג בנוסח זה: "אני מתנה על נוי הסוכה לאכלם מתי שארצה" ואז אם יפלו יוכל לאכלם. ובגוף הסוכה אין מועיל שום תנאי ליהנות ממנה ולכן אסור ליטול קיסם מהסוכה לחצוץ בו את שיניו (קס"א ובהרמ"א).

הלכות ארבעת המינים

- א.** צריך כל אדם לדאוג לקנות ארבעת המינים לו ולבניו, ולא פחותה מצוה יקרה זו משאר דברי חול או הבלים שאדם נותן את כל ממונו עליהם (ילקו"י עמ' קע"ג, חזו"ע עמ' רנה).
ב. קטן היודע לנענע חייב אביו לחנכו במצות ארבעת המינים ואם ידו משגת חייב לקנות בעבורו סט ארבעת המינים (חזו"ע קס).

ג. אופן קשירת ארבעת המינים:

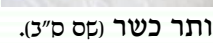
מצוה לאגוד את הלולב עם ההדס והערבה בקשר גמור דהיינו שני קשרים זה על גבי זה (שו"ע סי' תרנ"א ס"א) ואם לא איגדם בדיעבד כשר (חזו"ע ע"מ קמ"ב).
אופן הקשירה: ייקח שלושה עלים של הלולב ויניחם תחת הלולב כשפניו למטה והשדרה כלפיו, יניח הדס אחד על השידרה של הלולב ואחר בצד ימין של הלולב ואחר בצד שמאל ואח"כ יניח ערבה אחת בצד ימין והשנייה בשמאל (כה"ח סי' תרנ"א ס"ק י"ד) באופן שלא תכסה הערבה את ההדס (כה"ח כח).

וצריך שהשדרה של הלולב יהיה גבוה לפחות טפח [8 ס"מ] מעל ההדסים והערבות (עם העלים) (שו"ע סי' תרנ"א ס"א, חזו"ע עמ' קנ"ט) ואם הגובה פחות לא יוכל לברך על זה (חזו"ע קס כה"ח ס"ק ט). וצריך לקשור את ההדסים גבוה מן הערבה (הרמ"א סי' תרנ"א ס"א כה"ח ס"ק כ"ד).

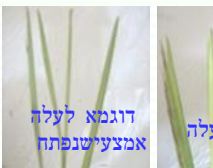
כללים בבחירת ארבעת המינים

לולב

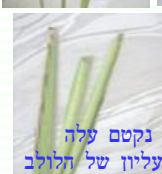
המדירה באורך השדרה

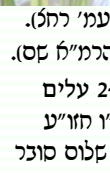
דוגמא לעלה אמצעי שנפתח

דוגמא לעלה אמצעי

נקטם עלה עליון של הלולב

נקטם עלה עליון של הלולב

לולב

✓ אורך הלולב (מינימום) 4 טפחים (שו"ע סי' תרנ"א ס"א) [= מעיקר הדין 27 ס"מ וטוב להדר לכתחילה וליטול 32 ס"מ (שו"ע קס, חזו"ע עמ' קס"ב, משנ"ב איך מכליל קס"ק 1) מ"מ אם אפשר בנקל לקחת 40 ס"מ כדי לחוש לשיטת החזו"א עדיף] (ק.ילקו"י סי' תרנ"א ס"ק ז').

✓ ושעור אורך זה בשדרה מלבד העלים שבראש השדרה (שו"ע קס) ואפילו אורך יותר כשר (קס"ב).

לספרדים: אם נחלקו רוב עלי הלולב [כל עלה מורכב משני עלים שמחוברים בגבם וחביבור זה נפתח] (שו"ע סי' תרנ"א ס"ג) וכל עלה שבו נחלק ברובו (משנ"ב בשו"ע קס) הלולב פסול (קס ילקו"י החדש עמ' נ"ג ס"ט, עיין בספר כי בא מועד לגר"מ חותה סוכות עמ' קמ"ה ס"ט) שמשכיר ברכ"ל כן ולא כפי שמוכח בחזו"ע קס, וכן ילקו"י הג"ל מסביר כן) אם יש קליפה אדומה אשר מחברת את עלי הלולב אין להסיר קליפה זו כדי לבדוק אם נחלקו העלים שבראש הלולב (חזו"ע קס עמ' רח"ל).

לאשכנזים: אם נחלק העלה האמצעי של הלולב עד השדרה- הלולב פסול (הרמ"א קס).

✓ נקטם ראשו דהיינו נקטמו רוב העלים העליונים [כגון: שהלולב מסתיים ב-2 עלים הגבוהים ביותר והם באותו גובה] ורוב של כל עלה ועלה פסול (שו"ע סי' תרנ"א ס"ו חזו"ע ע"מ ר"א- ר"ז, וכן דעה שניה בצ"ח"ל ד"ה רוב העלים העליונים" בשו"ע קס"א כהרמ"א וכן נהר שלום סוכר כן וכן חזו"ע וא"כ מכליל בשו"ע) ואם אין אלא עלה אחד בראש שדרת הלולב ונקטם ברובו פסול (קס). ולולבים שהקצה העליון שלהם הוא דק מאוד ונשרף מחום השמש כשר (קס).

✓ לא ישהה את הלולב, ההדס והערבה כולו במים במשך 24 שעות, שיש פוסלים אותם משום כבוס ובדיעבד שעשה כן הם כשרים (חזו"ע ע"מ קס"ג).

✓ מעיקר הדין אם השידרה עקומה כמגל- פסול (דווקא כשעקום לפניו או לצדדים אבל לאחר כשר) (שו"ע סי' תרנ"א ס"ח) ולכתחילה יקח לולב ישר לגמרי (חזו"ע עמ' ק"א).

הדס משולש

הדס

✓ שיהא משולש היינו ששלושת העלים שבכל קנ יצאו מאותו גובה של הענף ואם עלה אחד למעלה מהן או למטה הרי זה פסול (שו"ע סי' תרנ"א ס"ג) ולכתחילה כל שיעורו צריך שיהא משולש, אם היה משולש ברובו כשר (ס"ה).

✓ אורכו יהא ג' טפחים (ק"י סי' תרנ"א ס"א) [מעיקר הדין 20 ס"מ וטוב להדר לכתחילה ליטול 24

ס"מ (ש"ע ע"מ, חז"ע ע"מ, חז"ע ע"מ) מ"מ אם אפשר בנקל לקחת 30 ס"מ כדי לחוש לשיטת החז"א עדיף] ושיעורו נמדד (גם של הערבה) ע"פ אורך שידרת הענף (כח"ס סי' תנ"ס כ"ג).
 ✓ העלים שוכבים אחד על השני ומחפים את עציו לגמרי [היינו שראשו של העלה מגיע לעוקצו של העלה שלמעלה ממנו] וזה מצוה מן המובחר ומ"מ אם רובו כן- כשר (חז"ע ע"מ, ש"ח).

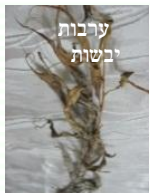
✓ לקחת הדסים לא מורכבים.
 ✓ יזהר שלא יהיו עלי ההדס גדולים ורחבים הרבה (חז"ע ע"מ, ק"ז).

✓ נקטם ראש ההדס [כלומר העץ שבראש בד ההדס] כשר ומברכים עליו (ש"ע סי' תרנ"ו סי') [באופן שהעלים העליונים מחפים על הקטימה] ולכתחילה יש להדר ליטול הדס שלם שלא נקטם ראשו (חז"ע ע"מ, ש"ח).

ערבה

✓ קנה אדום – הענף צבעו אדמדם ואפילו ירוק כשר (כ"י סי' תרמ"ז) (קנה לבן פסול).
 ✓ עלה משוך כנחל – צורת העלה מאורכת וצרה ואם עגול פסול.
 ✓ פיה חלק – שפת העלה חלקה ללא פגיונות (אם יש פגיונות קטנות כשרה).
 ✓ אורכה ג' טפחים (ש"ע סי' תנ"ס כ"א) [אורכו בס"מ כאמור בהדס]

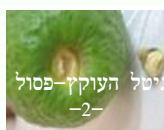

✓ ערבה שנקטם ראש עיצה פסולה (ש"ע סי' תרנ"ו סי') אבל אם נקטם העלה שבראשה כשרה (חז"ע ע"מ, ק"ז) והמהדרי"ן: לוקחים ערבה שבראש הענף צומח עלה קטן ("בלבוב") שבאופן זה ברור שלא נקטם מראש הענף כלום (כשרות ד' המינים ע"מ, ק"ז). וזה לחומרא בעלמא (חז"ע ע"מ, ק"ז).
 ✓ ערבה יבשה (שדהה הצבע הירוק (ש"ע סי' תרנ"ו סי')) או נשרו רוב עליה פסולה אבל כמושה כשרה (ש"ע סי' תרנ"ו סי'). טוב להדר להחליף בחול המועד את הערבה כל יומיים או לפי הצורך, ניתן כיום להשיג ערבות בקרבת בתי כנסת המרכזיים יום יום.

אתרוג

✓ שיעור האתרוג כביצה בינונית היינו 54 גר', פחות מזה פסול (ש"ע סי' תרנ"ו סי') (כ"ב) טוב לקחת שיעור גדול יותר (שהרי במשך הזמן מצטמק!) (כשרות ארבעת המינים ע"מ, ק"ז).
 ✓ יש לוודא שהפרישו תו"מ על האתרוג (חז"ע ע"מ, רמ"א, הרמ"א סי' תרמ"ט סי').
 ✓ שיהא האתרוג לא מורכב (מראהו כפרי הלימון!) שמורכב פסול (חז"ע ע"מ, רכ"ג).
 ✓ יש להקפיד לקנות מאיש נאמן ויר"ש או בקופסה סגורה עם השגחה ואם בכל זאת רואה שיש בעיה כלשהיא צריך לשאול רב מורה הוראה כגון:

נחסר מבשר
 האתרוג-פסול

- אתרוג עגול ככדור פסול (ש"ע סי' תרנ"ו סי').
- מצוי באתרוגים (1) שיש עליהם כעין קרום שצבעו כקרום בהיר המכונה "בלעטליך" [באידיש] או "עלים" [בעברית] – אינו פוסל את האתרוג והוא כשר [קרום זה נגרם כתוצאה מכך שעלי האתרוג נשענים עליו] (חז"ע ע"מ, רס, ק"לקו"י סי' תרנ"ו סי', מ"א, מ"ב סי' קמ"ט, כשרות ארבעת מינים ע"מ, נח-ס).
- ניטל עוקצו (2) והוא העץ שהאתרוג מחובר בו לאילן ונשאר במקומו גומה פסול (ש"ע סי' ס"ח).
- אתרוג שניקב ונחסר מגופו עד שהגיע ללבן אפילו כל שהוא פסול אבל אם נחסר רק מהקליפה העליונה שהיא כמין גליד על האתרוג כשר (ק, ילקו"י ע"מ כ"ג-כ"א, כשק"ק מ"מ ע"מ, ל"ז).
- נקב שנעשה באתרוג ע"י קוץ בהיותו באילן אע"פ שנראה חסר אם הוקרם עליו "עור" מלמעלה כשר (הרמ"א סי' תרנ"ו סי').

- יש אתרוג שמטבע בריאתו אין לו פיטם ושושנה וקרוי אתרוג תמני (חז"ע ע"מ, רכ"ג-רכ"ג). ויש אתרוגים שיש להם פיטם ושושנה [הוא העץ שעל ראש האתרוג ונקרא גם דד] הרי באתרוג כזה אם ניטלה השושנה כשר (מ"ב סי' קמ"ט, חז"ע ע"מ, ק"ז) ואם ניטל הפיטם לגמרי פסול, אבל אם נשאר חלק מהפיטם כשר (הרמ"א ושו"ע סי' ק"ז, חז"ע ע"מ, ק"ז).

משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 ההודעות החשובות של העלון נמצאות בעמוד 4